

Relatie exterieur en gebruikseigenschappen

De hals, rug en het kruis

De basis van de hals en de rug wordt gevormd door de wervels. De hals is opgebouwd uit zeven halswervels.

De eerste en tweede halswervels heten de atlas en de draaier. De beweeglijkheid van het hoofd zetelt in de gewrichten tussen atlas en hoofd en atlas en draaier.

Vanaf het hele achterhoofd loopt een nekband deels pezig, deels elastisch naar de bovenste uitsteeksels (doornuitsteeksels) van de borstwervels en vandaar verder tot aan de achterste lendewervels. Vanaf de 3de t/m de 7de halswervel loopt een platte peesplaat naar de nekband. Deze nekband geeft de mechanische mogelijkheid om het hoofd te dragen.

Bij de oorspronkelijke noordelijke pony's is de hals zwaar, hetgeen veroorzaakt wordt door de vetafzetting onder de manekam en zware spierbundels.

De hals wordt normaliter horizontaal gedragen.

Bij de noordelijke ponyrassen is de halsaanzetting hoog.

Bij vele IJslandse pony's wordt deze hals ook aangetroffen. Het nadeel zou zijn dat de sterke **spierontwikkeling** afbuiging van het hoofd zou belemmeren, waardoor het dier minder geschikt is voor dressuur.

Daarentegen is deze spierontwikkeling voor de Tölt, waarbij het hoofd omhoog gedragen dient te worden een voordeel.

Deze houding is van wezenlijk belang om het zwaartepunt naar achter en naar boven te brengen, hetgeen bij de dieren met de relatief lange achterbenen ten opzichte van de voorbenen bij het in Tölt gaan voorkomt dat het dier voorover duikt.

De romp wordt gedragen door de borst en de lendewervels.

Het aantal borstwervels varieert bij het paard van 17 tot 19, het aantal lendewervels van 5 tot 7. De IJslanders hebben 6 tot 7 lendewervels.

Het groter aantal lendewervels maakt het dier langer.

De Arabier met zijn 5 of 6 lendewervels is een kort paard.

De bovenuitsteeksels van de borstwervels heten de doornuitsteeksels. Bij het paard zijn deze hoog en vormen de schoft.

Bij de afstammelingen van de Noordelijke pony's zijn ze duidelijk minder hoog dan bijvoorbeeld bij de afstammelingen van de Oerarabieren of Steppepaarden. De IJslander heeft dientengevolge weinig schoft.

Aan de borstwervels zijn de ribben verbonden.

Naarmate het dier meer nakomeling van de Toendra pony is zijn zijn ribben meer gewelfd.

De ribben omsluiten ook een deel van de spijsverteringsorganen, dit maakt een zeer intensieve spijsvertering mogelijk.

De Toendra pony en ook de IJslander is met weinig voedsel tevreden. Een nadeel van de gewelfde ribben is de minder comfortabele zit voor de ruiter.

Door de sterk gewelfde ribben staan de ellebogen soms wat van de romp hetgeen een bodem nauwe stand tot gevolg kan hebben.

Het kruis bestaat uit vijf wervels die vast aan elkaar groeien.

Er ontstaat als het ware één bot, het zogenaamde heiligbeen.

Het heiligbeen zit zeer hecht verbonden met de darmbeenderen van het bekken.

Ze worden te samen kruis of croupe genoemd.

Het bekken kan horizontaal of enigszins verticaal gedragen worden.

In het laatste geval spreekt men van een hellend kruis of hellende croupe.

Het heiligbeen en de laatste lendewervel zijn met gewrichten aan elkaar verbonden.

Een soepele lange rug hetgeen tot stand komt door vele lendewervels en een enigszins hellend kruis bevorderen het gemakkelijk kantelen van het bekken en het onderbrengen van de achterbenen. Dit is een soepele gang. De nakomelingen van de Toendra pony vertonen vaak een te sterk hellend kruis. Dit bevordert het draagvermogen maar brengt weinig kracht naar voren over (impuls). Dit laatste wordt in een dergelijk geval verder nog ongunstig beïnvloed door de betrekkelijk korte bekkenspijeren. Het zeer afhellend bekken heeft bovendien een lage plaatsing van het achterbeen tot gevolg.

Dit maakt het dier overbouwd.

Een compensatie kan dan optreden door de kleine hoek van het spronggewricht, dat het dier weer sabelbenig en koehakkig maakt.

Dit laatste heeft ook weer voordelen waar op teruggekomen wordt.

De IJslander heeft als nakomeling van de noordelijke pony's een matig tot sterk hellend kruis.

Het dier is vaak overbouwd en ook is de stand van de achterbenen nogal eens sabelbenig of koehakkig.

Op de betekenis van een en ander voor de achterhand van de IJslander wordt bij de behandeling van de benen nader ingegaan.

De benen

Tot de voorste ledematen van het paard behoren het boeggewicht (de verbinding met het schouderblad), de bovenarm, het ellebooggewricht, de onderarm, de voorknie, het pijpbeen, het kogelgewicht, de koot en de hoef.

Het schouderblad is zeer hecht verbonden aan de laatste 5 halswervels en eerste 8 ribben. Hierdoor komt het voorste deel van de romp als het ware tussen de twee schouderbladen te hangen.

Een samenstel van pezen maakt dat op een passieve wijze dus vrijwel zonder spiergebruik, het been in rust kan blijven staan. Tot de achterste ledematen behoren het heupgewicht, de schenkel en het spronggewicht, het pijpbeen, het kootgewicht, de koot en de hoef.

Evenals bij de voorbenen zorgt een samenspel van pezen dat het been in rust overeind kan blijven staan.

De botten van de nakomelingen van de Noordelijke pony's zijn kort en krachtig de gewrichten breed.

T.a.v. de pijpbeenderen kan gezegd worden dat ze dikker zijn dan die van even grote paarden van het meer Oosterse type.

De mergholte van de pijpbeenderen van de Noordelijke pony's zijn relatief groot. Dit biedt het dier, dat in de koude moet trotseren als het ware een centraal verwarmingssysteem in de benen en wel omdat het merg sterk doorbloed is.

Tegelijkertijd zijn ze veel sterker.

De gewrichten zijn breed, de oppervlakte van de gewrichten is groot.

Dit is waarschijnlijk het fundamentele waarom de nakomeling van de Noordelijke pony's de IJslander, geschikt is als rijpony voor volwassenen.

De druk per vierkante c.m. gewrichtsvlakte is vrijwel gelijk aan die van een groot paard. In dit bestek kunnen niet alle botten besproken worden, maar in feite gelden de bovengenoemde typische eigenschappen voor alle beenderen van het geraamte.

T.a.v. de functie moeten nog enkele opmerkingen gemaakt worden.

In het algemeen geldt voor de paarden van het meer Oosterse type dus vrijwel alle grote paarden, dat de voorbenen een dragende functie vervullen en de achterbenen een meer stuwende. Eerder is vastgesteld dat door het hellend kruis van de IJslander, de mogelijkheden voor stuwing van de achterhand kleiner zijn maar juist daardoor de achterbenen wel meer mogelijkheden voor het dragen hebben.

De voorhand van de IJslander is in oorsprong die van de Noordelijke pony's. Ondanks het feit dat door een foktechnische selectie bij de IJslander zowel op IJsland als op het vaste land voorhand in de meer "Oosterse richting" verandert wordt, wordt hier de oorspronkelijke voorhand besproken, die overigens nog bij heel veel IJslanders wordt aangetroffen.

Bij de bespreking van de hals is reeds gezorgd dat deze vaak horizontaal gedragen wordt en met de schouder die eerder stijl en kort is, een hoek van 90 graden maakt. De schouder maakt op haar beurt met de bovenarm eveneens een rechte hoek.

Deze hoeken zijn klein als ze vergeleken worden met die van het Oosterse paard, maar de kleine hoeken scheppen de mogelijkheid dat de spieren een grote kracht uitoefenen. Dit is van groot belang want hierdoor is de IJslander in staat het gemis aan stuwingsmogelijkheid van zijn achterbenen in zijn voorhand te compenseren.

De pijpbeenderen van de voorhand zijn kort.

Het ellebooggewricht is vrij hoog direct tegen het lichaam geplaatst.

Deze twee omstandigheden hinderen de pony in zijn bewegingen in de voorhand.

De IJslander is hierdoor minder tot ruimere bewegingen in staat hetgeen vooral bij de draf en galop tot uitdrukking kan komen.

Hierbij moet echter direct bij vermeld worden dat de ruimheid van de gang evenzeer bepaald wordt door de stuwingsmogelijkheden.

Omdat de knieactie bevordert wordt door een korte onder arm t.o.v. het pijpbeen, kan de IJslander betrekkelijk goed een knieactie ontwikkelen.

Als een knieactie niet gepaard gaat met de lengte van de passen, dus in feite de stuwing, stelt ze niet meer voor dan gestamp. De IJslander zonder stuwing zal gemakkelijk een dribbelaar worden. Het is duidelijk dat een totale ombouw van de voorhand ten koste kan gaan van de stuwende eigenschappen en dat hiermede de IJslander wezenlijk veranderd wordt. In hoeverre minder grote veranderingen gevaarlijk zijn zal uit de praktijk van de bewegingsmogelijkheden moeten blijken.

De achterhand is reeds ter sprake gebracht bij de bespreking van het bekken. De relatie stand van het bekken overbouwd zijn, sabelbenigheid en koehakkigheid werden reeds besproken.

De IJslander vertoont dus zeer vaak de compensatie sabelbenigheid en koehakkigheid voor zijn relatief lange benen.

Bij paarden wordt in een analoge situatie ter compensatie ook wel eens een gestrekte stand waargenomen.

Bij een gestrekte stand kunnen de achterbenen niet ver onder gebracht worden. Dit is dus wel bijzonder uit de boze.

Evenals in de voorhand vindt men aan de achterbenen korte krachtige pijpbeenderen en sterke gewrichten.

De hoeken tussen heupbeen (bekken) en bovenbeen en tussen bovenbeen en schenkel zijn bij de nakomelingen van de Noordelijke pony's minder scherp dan bij de afstammelingen van het Oosterse paard. Het spronggewicht ligt eerder hoog dan laag.

De combinatie van korte pijpbeenderen (hoog spronggewicht) en scherpe hoeken, geeft het dier wel de mogelijkheid veel kracht uit te oefenen. Daarentegen zal het been minder naar voren en achteren gestrekt kunnen worden, zodat vooral bij de galop de gangen minder wijd zijn. Dit laatste is b.v. bij de Arabier en Engelse volbloed het geval.

Nu staat hier weer tegenover dat bij een hellend kruis (echter niet te sterk) en een lende die voldoende elastisch is (waardoor de voorwaarde van veel landewervels bij de IJslander vervuld is) de mogelijkheid aanwezig is dat door het kantelen van het bekken het achterbeen toch redelijk ver naar voren kan worden gebracht (Hankebiegung).

Of deze mogelijkheid gerealiseerd wordt is een kwestie van training.

In een dergelijk geval wordt het achterbeen ver naar voren op de grond gefixeerd, waardoor het dier een vrij ruime pas kan ontwikkelen.

Het naar voren brengen van de achterbenen kan aanleiding geven tot plaatsgebrek van de achterhoeven. Door de Franse stand worden echter de achterhoeven naast de voorhoeven geplaatst. In dit opzicht betekent de Franse stand dus een onmiskenbaar voordeel.

Over de hoeven is nog niet gesproken.

De IJslander heeft t.a.v. zijn hoeven gedurende vele generaties in IJsland de typische eigenschappen van de Noordelijke pony's verloren.

Deze laatste hadden grote platte hoeven, die een voordeel betekenden in moerassige omstandigheden.

Bij de harde rotsachtige bodemgesteldheid van IJsland betekende kleine harde hoeven een voordeel.

Een selectie heeft zich dan ook in deze richting voltrokken.

Samenvatting bewegingen

Als nu voor de IJslander de functionele eigenschappen van de ledematen met elkaar in verband worden gebracht dan blijkt dat zowel de voorhand als de achterhand én een stuwende én een dragende functie hebben. De bezwaren van de minder stuwende achterhand worden dus gecompenseerd door de stuwingsmogelijkheden van de voorhand. De maximale kracht wordt ontwikkeld als het dier de achterbenen naar voren brengt waarbij de training een belangrijke rol speelt en de knieactie in de voorhand krachtig en zinvol in de bewegingen wordt betrokken.

Het is duidelijk dat de bovengeschetste omstandigheden de eisen zijn voor het perfect in Tölt gaan. Met grote waarschijnlijkheid scheidt de anatomische bouw zelfs de voorwaarde om in Tölt te kunnen gaan. Hiernaast speelt onherroepelijk een erfelijke aanleg voor laterale gangen een rol.

Deze wordt volgens Duitse zijde het meest zeker gerepresenteerd bij de zuivere telgangers.

Conclusies

In de bovenstaande beschouwing is gewezen op de relatie tussen de anatomische bouw en een aantal eigenschappen met name die van de bewegingen. Zonder een uitspraak te doen over al de ondergenoemde kenmerken afzonderlijk en de relatie van deze t.o.v. de bewegingen moeten wetenschappelijk gezien de volgende eigenschappen niet zonder meer als fout worden gekenmerkt.

- Een iets te zware horizontaal gedragen hals
- Een schouder die enigszins steil en kort is
- Een hoog aangesloten ellebooggewricht
- Een korte onderarm en pijpbeen

- Een tamelijk lange romp
- Het in geringe mate overbouwd zijn
- Een hellend maar niet te sterk hellend kruis
- Een bepaalde mate van sabelbenigheid en koehakkigheid

Als men deze conclusies overziet behoeft het geen verwondering te wekken dat men in IJsland de exterieureigenschappen stiefmoederlijk behandelt t.o.v. de gangen. Toch gaan de gangen en het exterieur met elkaar samen. Maar het exterieur wijkt in sterke mate af van de meningen die op het vaste land van Europa gevestigd zijn en die in sterke mate beïnvloed zijn door de paarden van Oosterse afkomst.

De relatie tussen exterieur en gangen stellen ons nog voor veel problemen. Een sterke benadrukking van de verrichtingskeuringen moet dan ook als zeer gewenst worden geacht.

Tot slot

Foktechnische fouten die de IJslandse pony in zijn wezen aan kunnen tasten zijn:

- T.a.v. het exterieur de klassieke Europese gedachte waarbij de schoonheid van het paard sterk beïnvloed wordt door het Oosterse paard bij de foktechnische selectie bepalend laten zijn.
- Een IJslandse pony trachten te fokken met een hogere stokmaat. Een IJslander waarbij de hogere stand berust op langere pijpen is niet lager geschikt als rijpaard voor volwassenen. Als het dier in al zijn maten meegroeit ontstaat een trekpaardachtig type.

Kortom bij de foktechnische selectie moet gewaarschuwd worden dat de exterieure eigenschappen geen selectie mag worden gepleegd die van invloed zou kunnen zijn op de IJslandse gangen. Een bestudering betreffende de veranderingen die tolerabel zijn is van wezenlijk belang voordat men zelfs over selectie mag denken.

De basisgedachte die steeds in het oog gehouden moet worden is dat exterieurkenmerken functionele eigenschappen waartoe ook gerekend de IJslandse gangen en grote kracht waardoor het dier geschikt is als rijpony voor volwassenen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Indien de wens naar een ander type paard leeft is de keuze uit de andere paardenrassen dermate groot dat de IJslandse pony aan een dergelijke wens niet opgeofferd mag worden.

A.C. Voeten